

28.1.2016

SMDno-2015-
2089
SM064:00/2015

Asettaminen

Sisäministeriö on tänään asettanut hankkeen valmistelemaan ehdotukset poliisin henkilötietojen käsittelyä koskevan lainsäädännön kokonaisuudistukseksi.

Toimikausi

Hankkeen toimikausi on 28.1.2016–30.9.2017

Tausta

Komissio antoi 4.11.2010 tiedonannon kattavasta lähestymistavasta henkilötietojen suojaan Euroopan unionissa ja sen jälkeen 29.1.2012 ehdotuksen yleiseksi tietosuojasetukseksi KOM (2012) 11 lopullinen ja tietosuojadirektiiviksi KOM (2012) 10 lopullinen. Ehdotuksen tavoitteena on luoda Euroopan unionille ajanmukainen, vahva, yhtenäinen ja kattava tietosuojakehys. Lisäksi ehdotuksen tavoitteena on parantaa luottamusta online-palveluihin ja näin edistää EU:n digitaalista sisämarkkinoiden kehittämistä. Tietosuojasetuksen ja tietosuojadirektiivin lopullinen sisältö selvisi joulukuussa 2015.

Eduskunnan vastauksessa EV 216/2013 vp hallituksen esitykseen laeiksi henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annetun lain ja henkilötietojen käsittelystä rajavartiolaitoksessa annetun lain sekä eräiden niihin liittyvien lakien muuttamisesta Eduskunta edellyttää, että hallitus käynnistää mahdollisimman pian poliisin henkilötietolain kokonaisuudistuksen ja että sen yhteydessä huomioidaan muiden seikkojen ohella Euroopan unionissa valmisteilla olevan uuden tietosuojalainsäädännön lopullinen sisältö ja vaatimukset kansalliselle lainsäädännölle sekä hallintovaliokunnan mietinnöstä HaVM 26/2013 vp ilmenevät lain rakennetta ja sisältöä koskevat huomautukset, mukaan lukien poliisin henkilötietolaisissa tarkoitettujen rekisterien valvonnan kehittäminen. Samassa yhteydessä tulee tarkistaa myös rajavartiolaitoksen henkilötietolain säännökset.

Hallitusohjelma

Pääministeri Juha Sipilän hallitusohjelman luvussa 12 todetaan, että hallitus selvittää tietoverkkorikollisuuden torjuntaan tarvittavat resurssit, toimintatavat ja lainsäädäntötarpeet vuoden 2015 loppuun mennessä. Hallitusohjelmassa todetaan myös se, että luodaan yhteinen tilannekuva tietoverkkojen ja tietoliikenteen turvallisuudesta sekä varmistetaan luotettava ja turvallinen tietojen vaihto eri toimijoiden välillä. Poliisihallituksen kybertoimivaltuuksia selvittänyt työryhmä on antanut 27.5.2015 loppuraporttinsa, jossa on pyritty tuomaan esille tärkeimpiä toimivaltuustarpeita, jotka ovat poliisin ydintehtävien kannalta keskeisiä erityisesti tietoverkossa tapahtuvien sekä niitä hyväksikäyttäen tehtävien rikosten osalta. Jatkovalmistelussa on täsmentynyt, että poliisin kiireellisimmät ja tärkeimmät toimivaltuustarpeet koskevat erityisesti rikosanalyysia tukevaa tietojenkäsittelyä sekä tietojen keräämistä ja tallettamista tietoverkkojen avoimista lähteistä.

Tavoitteet

Hankkeen keskeisin tavoite on uudistaa poliisin henkilötietolaki kokonaisuudessaan niin, että se vastaa uudistuvaa Euroopan unionin tietosuojalainsäädäntöä ottaen huomioon rikostorjunnan tarpeet ja myös perus- ja ihmisoikeuksien asettamat vaatimukset.

Euroopan unionin perusoikeuskirjan 7 artiklan mukaan jokaisella on oikeus siihen, että hänen yksityis- ja perhe-elämänsä, kotiaan sekä viestejään kunnioitetaan. Perusoikeuskirjan 8 artiklan 1. kappaleen mukaan jokaisella on oikeus henkilötietojensa suojaan. Toisen kappaleen mukaan tietojen käsittelyn on oltava asianmukaista ja tapah-

duttava tiettyä tarkoitusta varten ja asianomaisen henkilön suostumuksella tai muun laissa säädetyn oikeuttavan perusteen nojalla. Jokaisella on oikeus tutustua niihin tietoihin, joita hänestä on kerätty, ja saada ne oikaistuksi. Kolmannessa kappaleessa säädetään riippumattoman viranomaisen suorittamasta valvonnasta.

Euroopan ihmisoikeustuomioistuin on oikeuskäytännössään katsonut yksityiselämään liittyvien henkilötietojen rekisteröinnin kuuluvan Euroopan ihmisoikeussopimuksen yksityiselämän suojaa koskevan 8 artiklan soveltamisalaan. Tuomioistuin on todennut sopimusloukkauksen muun muassa siksi, että kansallinen lainsäädäntö ei ollut sisältänyt säännöksiä tietosisällöistä, tietojen säilytysajoista ja niistä henkilöryhmistä, joista tietoja saatiin kerätä.

Perustuslain 10 §:n 1 momentin mukaan henkilötietojen suojasta säädetään tarkemmin lailla. Perustuslakivaliokunnan vakiintuneen käytännön mukaan lainsäätäjän liikkumavaraa rajoittaa tämän säännöksen lisäksi myös se, että henkilötietojen suoja osittain sisältyy samassa momentissa turvatun yksityiselämän suojan piiriin. Kysymys on siitä, että lainsäätäjän tulee turvata tämä oikeus tavalla, jota voidaan pitää hyväksyttävänä perusoikeusjärjestelmän kannalta kokonaisuudessaan. Perustuslakivaliokunta on käytännössään pitänyt henkilötietojen suojan kannalta tärkeinä sääntelykohteina ainakin rekisteröinnin tavoitetta, rekisteröitävien henkilötietojen sisältöä, niiden sallittuja käyttötarkoituksia mukaan luettuna tietojen luovutettavuus sekä tietojen säilytysaikaa henkilörekisterissä ja rekisteröidyn oikeusturvaa. Näiden seikkojen sääntelyn lain tasolla tulee lisäksi olla kattavaa ja yksityiskohtaista. Perustuslakivaliokunnan ratkaisukäytännön mukaan nämä näkökohdat soveltuvat henkilötietojen käytön sääntelyyn laajemminkin.

Tavoitteena on valmistella poliisin henkilötietojen käsittelyä koskevat uudet säännökset ja näin saattaa lainsäädäntö vastaamaan eurooppalaisia vaatimuksia sekä toisaalta saattaa lainsäädäntö vastaamaan toimintaympäristön muutoksista johtuvia keskeisiä ja tärkeitä rikostorjunnan tarpeita. Nykyisellään poliisin tiedonhankintaa ja henkilötietojen käsittelyä koskeva lainsäädäntö ei mahdollista rikosanalyysissa tarvittavien tietojen riittävää käsittelyä. Jotta erityisesti kyberrikollisuuteen ja järjestäytyneeseen rikollisuuteen kyettäisiin puuttumaan tehokkaasti ja erityisesti ennalta estämään po. rikollisuutta, edellyttää tämä mahdollisuutta olemassa olevan tiedustelutiedon ja niin sanotuista avoimista lähteistä saatavan tiedon riittävään käsittelyyn analyysitoiminnot mukaan luettuna.

Koska eri hallinnonalojen lainsäädännössä on tehty samanlaisia ratkaisuja kuin henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annetussa laissa tai kyseiseen lakiin on tehty lukuisia viittauksia ja poliisin tietojärjestelmäkokonaisuutta käyttävät myös muut oikeus- ja turvallisuusviranomaiset, on perusteltua, että valtioneuvostossa valmistelun yhteensovittaminen tapahtuu sisäministeriön poliisiosaston vastuulla olevan työryhmän työskentelyn yhteydessä.

Tehtävä

Tehtävänä on laatia ehdotus hallituksen esitykseksi laiksi henkilötietojen käsittelystä poliisitoiminnassa, jolla pantaisiin täytäntöön Euroopan unionin tietosuojadirektiivi ja uudistettaisiin kokonaisuudessaan voimassa oleva henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annettu laki rikostorjunnan tarpeet huomioon ottaen. Työryhmä selvittää ja arvioi tarkemmin poliisin tarpeita toimintaympäristön muutoksesta johtuvaan henkilötietojen käsittelyn laajentamiseen. Samassa yhteydessä valmistellaan muut hankkeeseen liittyvät tarpeelliset poliisitoimea koskevat säädösmuutokset.

Koska lainsäädännön kokonaisuudistus liittyy olennaisesti henkilötietolain uudistamiseen sekä Rajavartiolaitoksen, Tullin, Puolustusvoimien ja Rikosseuraamuslaitoksen henkilötietojen käsittelyä koskevaan sääntelyyn, tulee säännösten olla keskenään yhteen sovitettuja. Tavoitteena on saada hallituksen esitykset mahdollisimman yhtäaikaisesti lausuntokierrokselle ja edelleen eduskunnan käsiteltäväksi. Valmistelun yhteensovittamiseksi työryhmään kutsutaan jäseniksi mainittujen hallinnonalojen sekä niitä ohjaavien ja kunkin hallinnonalan kyseessä olevan lainsäädännön valmistelusta vastaavien ministeriöiden edustajia. Kunkin hallinnonalan lainsäädännön valmistelusta vastaa asianomaisen ministeriön vastuunalainen taho itsenäisesti.

Hankkeessa otetaan huomioon edellä mainitut eduskunnan vastauksesta ja hallintovaliokunnan mietinnöstä ilmenevät rakenteelliset ja sisällölliset huomautukset sekä poliisin kybertoimivaltuuksia koskeva työryhmän loppuraportti 27.5.2015.

Työryhmän kokoonpano

Työryhmään nimetään lainvalmistelun kannalta keskeiset tahot. Työryhmä voi kuulla tarvittaessa asiantuntijoita.

Työryhmä voi asettaa tarpeen mukaan esitykseen sisältyvien erityisasiantuntemusta vaativien asioiden valmistelemiseksi alatyöryhmiä, jotka raportoivat työstään päätyöryhmälle.

Puheenjohtajat:

Poliisijohtaja Marko Viitanen, Sisäministeriö, puheenjohtaja
Poliisiosaston lainsäädäntöjohtaja Katriina Laitinen, Sisäministeriö, varapuheenjohtaja

Jäsenet ja henkilökohtaiset varajäsenet:

Poliisiylitarkastaja Pekka Aho, Sisäministeriö, varajäsen lainsäädäntöneuvos Tiina Ferm
Rekisterinpitopäällikkö Jari Råman, Poliisihallitus (henkilötietojen käsittely), varajäsen ylitarkastaja Harri Kukkola
Poliisitarkastaja Juha Henttala, Poliisihallitus (rikostorjunta), varajäsen poliisiylitarkastaja Arto Hankilanoja
Osastopäällikkö Harri Sarvanto, Suojelupoliisi, varajäsen ylitarkastaja Pertti Haaksluoto

Ylitarkastaja Anne Ihanus, Sisäministeriön rajavartio-osasto, varajäsen rikostarkastaja Jari Nyström

Neuvotteleva virkamies Leena Rantalankila, Oikeusministeriö
Lakimies Esa-Pekka Hänninen, Rikosseuraamuslaitos, varajäsen ylitarkastaja Ari Juuti

Hallitussihteeri Perttu Wasenius, Puolustusministeriö, varajäsen vanhempi hallitussihteeri Minnamaria Nurminen
Puolustusvoimien asessori Tuija Sundberg, Pääesikunnan oikeudellinen osasto, varajäsen sotilaslakimies
Terhi Vira-Klockars, Pääesikunnan tiedusteluosasto

Neuvotteleva virkamies Jere Lumme, Valtiovarainministeriö, varajäsen hallitusneuvos Ismo Mäenpää
Valvontapäällikkö Esko Hirvonen, Tulli, varajäsen tulliyli­tarkastaja Juha Vilkkö

Pysyvät asiantuntijat:

Ylitarkastaja Heikki Huhtiniemi, Tietosuojavaltuutetun toimisto ja varajäsen tietosuojavaltuutettu Reijo Aarnio
Rikostarkastaja Mikko Eränen, Keskusrikospoliisi
Rekisteripäällikkö Teemu Mikkola, Oikeusrekisterikeskus

Sihteeristö:

Vastuuvalmistelijan työtä tukemaan perustetaan sihteeristö. Sihteeristön puheenjohtajana toimii poliisiosaston poliisijohtaja Marko Viitanen ja varapuheenjohtajana poliisiosaston lainsäädäntöjohtaja Katriina Laitinen. Valmistelijoina toimivat poliisiosaston erityisasiantuntija Tiina Nuutinen ja ylitarkastaja Virpi Koivu.

Eryisasiantuntija Marko Meriniemi, Sisäministeriö
Rekisterinpitopäällikkö Jari Råman, Poliisihallitus (henkilötietojen käsittely)
Poliisitarkastaja Juha Henttala, Poliisihallitus (rikostorjunta)
Ylitarkastaja Heli Heikkola, Suojelupoliisi
Rikostarkastaja Ari Määttä, Keskusrikospoliisi

Työryhmän kokoonpano ei täytä naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta annetun lain (609/1986) 4 a §:ssä säädettyä vaatimusta, jonka mukaisesti valtion komiteoissa, neuvottelukunnissa ja muissa vastaavissa toimielimissä tulee olla vähintään 40 prosenttia sekä naisia että miehiä. Kaikilla työryhmässä edustettuna olevilla tahoilla ei ollut esittää työryhmän toimeksiannon alaan perehtyneitä naispuolisia jäsen ehdokkaita, minkä vuoksi kiintiövaatimuksesta poikkeamiselle on lainkohdassa tarkoitettu erityinen syy.

Kustannukset ja rahoitus

Hanke toteutetaan virkatyönä eikä kokouspalkkioita makseta. Kukin organisaatio vastaa edustajiensa matka- ja muista kuluista.

Valtionhallinnon ulkopuoliselle asiantuntijalle voidaan maksaa erillinen palkkio, jonka sisäministeriö hyväksyy. Muut mahdolliset kustannukset maksetaan momentilta 26.01.01. Hankkeeseen käytettävä työaika ja muut kulut kirjataan toiminto-seurantakohteelle 2000 520 100.

Palkkauksista, asiantuntijapalkkioista ja muista sopimuksista on tehtävä erillinen sisäministeriön päätös.

Sisäministeri

Petteri Orpo

Ylijohtaja

Kauko Aaltomaa

Jakelu	Erityisavustaja Mikko Kortelainen Työryhmän puheenjohtaja Varapuheenjohtaja Jäsenet ja varajäsenet Sihteeristö
Tiedoksi	Sisäministeriön johto Sisäministeriön viestintäyksikkö Sisäministeriön poliisiosasto Oikeusministeriö Valtiovarainministeriö Puolustusministeriö Pääesikunta Poliisihallitus Suojelupoliisi Keskusrikospoliisi Tietosuojavaltuutetun toimisto Eduskunnan oikeusasiamiehen kanslia Valtioneuvoston oikeuskanslerinvirasto